

Inhoudsopgave

Woord vooraf	VII
I. Inleiding	1
De Hoge Raad die zijn President liet wegjagen	2
De toestanden in het strafkamp Ommen.	2
Het doodschieten van de NSB'er Feitsma	5
Het hof en de rechtbank werken verder in naam van het recht	6
Hoe anders in België en in Noorwegen	6
II. De literatuur	9
De apologie van Van den Dries en discussies over de opstelling van de rechterlijke macht . . .	9
Hernieuwde discussie sinds halverwege de jaren tachtig.	15
Het belastingrecht.	18
Andere juridische disciplines	19
Rechtbanken en hoven	20
De naoorlogse bijzondere rechtspleging.	21
III. De gedenkplaten	23
Het initiatief tot het aanbrengen van de gedenkplaten.	23
De vormgeving	25
De financiering	26
De onthulling	27
De tekst	29
IV. De joodse namen.	31
Leo Bloch en Benjamin van Gelderen	31
Henri Herman Boas	31
Samuel Gaim Canes	32
Nochem de Beneditty	34
De reacties van het hof	41
Verbijstering	43
V. De verzetsnamen.	45
Rudolf Pieter s'Jacob	45
Arthur Meerwaldt	45
VI. De namen van gefusilleerden	49
W.J.H. Dons	53
Herman Julius Hülsmann	54
Tot slot	59
Literatuur	61

Woord vooraf

Toen ik na bijna twintig jaar het verzoek kreeg om een tweede druk van mijn boekje *Slachtoffers van het Duitse geweld* te verzorgen, dacht ik aanvankelijk alleen aan een uitbreiding van de persoonsgegevens van deze slachtoffers. Maar, het geheel herlezend, struikelde ik meteen al over de passage waarin ik aangeef dat er, vergeleken met de zee van literatuur over tal van aspecten van de Nederlandse samenleving in de periode van de bezetting, slechts in zeer geringe mate aandacht is besteed aan de rechterlijke macht in die jaren. Dit nu was in 1995 correct, maar is tegenwoordig onjuist. Over de rechterlijke macht, met name over de Hoge Raad, maar ook over enige aparte gerechten, is juist de laatste tijd tamelijk veel geschreven. Het leek mij geboden niet alleen in een voetnoot aandacht aan deze nieuwe publicaties te besteden, maar een aantal van deze studies ook in de hoofdttekst – en wel in een apart hoofdstuk – in een min of meer beredeneerd kader kort te schetsen. Voor het overige is de oude tekst¹ aangevuld en waar nodig verbeterd en bijgeschaafd.²

De president van het gerechtshof te Amsterdam in 1995, mr. H.F. van den Haak, hield op 4 mei 1995 een toespraak die in de eerste druk van dit boek werd afgedrukt. Hij zei onder meer dat de historie van oorlog en bevrijding een onvoltooid verleden tijd is die ons nu en in de toekomst vasthoudt, of we willen of niet. Of we met welke rituelen dan ook of zonder enig ritueel, eenmaal per jaar of telkens na een bepaald aantal jaren stil staan bij oorlog, recht en vrede is niet belangrijk; de opdracht blijft: (her)denken. Hij besloot met de laatste vier regels van een tot de doden gericht gedicht van Ed Hoornik:

“Maar éénmaal per jaar is de stilte
tot de hemel toe van U vervuld
en belijden wij zonder woorden
onze dankbaarheid, onze schuld.”

1 Dat was de uitgewerkte tekst van een voordracht, gehouden op 4 mei 1995 in het Paleis van Justitie aan de Prinsengracht te Amsterdam. Die voordracht had indertijd niet kunnen worden gehouden zonder de medewerking van de heer E. Neuhaus, hoofd van het arrondissementsarchief. Ik ben hem hiervoor nog steeds zeer dankbaar. De hierna geciteerde en anderszins aangehaalde stukken uit dit archief komen voor het grootste gedeelte uit het zogenaamde Oorlogsarchief 1940-'45 (doos nr. 236), alsmede uit het dossier Gedenkplaat onthulling d.d. 28 december 1948, het dossier Personeel van joodse bloede 1940-1941 en de mappen Correspondentie President Hof 1940-'49.

2 Met dank aan degenen die deze tweede druk hebben gelezen en bekritiseerd: Leo Frijda, René Klomp, Marijke Miessen, Gijs Schreuders en Laurens Winkel.